

Bu bir deneydi ama özür dilerim

MUHTEREM okuyucularım..

Bu hafta size *Cuvier*'yi anlatacağım.

Ancak geçen çarşamba Ptolemaios

(İslam bilim çarşerinde *Balmyrus*) Atlas'ın

tarafını toplanmasını Türk basınına yansıması

çin Fatih *Alıyay*'ya yaptığımız küçük bir deney

beklediğimizden de fena bir sonuç verince size

bu atlası tanıtmak görevi gene bizlere düştü.

Ben hiçbir tarihi şüphesizle hakaretimiz

laf söylemeyecek kadar akli sahibiyim.

Kanuni benim bağemedim, devletimizin

çokusunun temellerini atması bir pafçıştır.

Burada tereddüdüm yok. Ama "salak"

kelimesini bilhassa sepetek Türk başınının

buru haber yapıp Ptolemaios Atlas'ından da

barıştelmesini temin etmem istemiyim.

Gazetecilerimiz ise düşünük kültür seviyeleri

nedeyliye sadece bu kelimeyi haber yaparak

o muazzam atlası ve onu kuratran Fatih

Sultan Mehmed'i es geçtiler (sağay) anladılar

Gentile Bellini'nin İrcasından
Fatih Sultan Mehmed II (Bugün İngiltere'de).

Ptolemaios'un Coğrafyaya Kılavuzu

yanmamıştır.

Bizans'ta 13. yüzyılda

Kariye (Khorra) Manastırı

kesişirinde büyük ölüm

Maksimos Planudes

bu atlası buldurup

kopyalatmıştır. Atlasın

tekrar Batı dünyasına

girmesi ise Konstantinopolis

Üniversitesi grammer

hocalarından **Emmanuel**

Krisoloras'ın (1355-1415)

1386 yılında Floransa'ya

hırcetileye gerçekleştirmiştir.

Bugün Vatikan

kütüphanesinde

bulunan **Kodeks Urbinas**

Graceus 82, Krisoloras'ın

çıkarmada Batı'ya giden

Ptolemaios nüshasıdır.

Bu nüshanın Bizans

sarayı scriptorium'unda

(kitap kopyalama atölyesi)

yapıldığı sanılmaktadır.

FATİH SULTAN

MEHMED VE

PTOLEMAIOS ATLASI

Bizans düşüncesine,

Fatih Sultan Mehmed

bilhassa bulunabilen bilim

kitaplarının toplatılması

emrini vermiştir. Toplatılan

kitaplar arasında 64 haritalı

eksik bir

Ptolemaios

Atlası'nın

bulunduğu

tahmin

edilmektedir.

Fatih

bunun

derhal

o zaman

İslam

dünyasının

bilim

düni olan

Arapça'ya

tercümeye

emrini

vermiş

(nasal ki aynı

kitabın ilk Avrupa tercümeleleri

de Latince'ye yapılmıştır) ve

o zaman Müslüman olarak

kendü hizmetine girmiş olan

baba-oğlu **Amirutez**'lerden

bir de içindeki haritaların

kullanarak büyük bir

duvar dünya haritası

yapmalarını istemiştir

(bu harita bugün kayıptır).

Amirutez'ler bu işle

mesgulken yeni ama

bu sefer tam bir nüsha

bulunmuştur. Bu yeni

nüshanın işte bugün

elimizde bulunan **Kodeks**

Scrapiensis Gayri

İslami 57 olduğunu bili-

yoruz. Fatih bu muhteşem

atlası özenle incelemiş ve

kütüphanesine kaldırmıştır.

Ancak **Fatih**'ten sonra ne

yazık ki kütüphanesine özen

gösterilmemiş, kütüphane

dağılımı, parçaları da

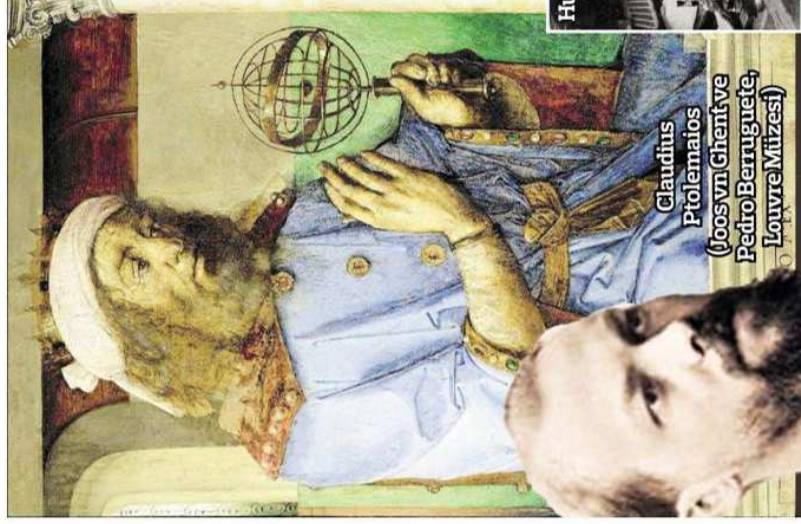
korunmamıştır. **Ptolemaios**

Atlası da bu ihmalden payını

almış, hatta en az bir sene

Topkapı Sarayı bodrumunda

su içinde kalmıştır.

Claudius
Ptolemaios
(Joosvn Ghent'te ve
Pedro Berruguete,
Louvre Müzesi)

Hugo Ibscher

YENİ RESTORASYON VE TIPKIBASIM

2000'li yılların başında İsviçre'de Bern Üniversitesi'nden **Prof. Dr. Alfred Stückelberger** başkanlığında bir ekip, **Ptolemaios Atlası**'nın yeni bir eleştirilmesini yapma çalışmaları başlatmıştı. Topkapı Sarayı'ndaki meşhur nüsha da elden geçirilmiş ve o zamanki Müdürü **Dr. Filiz Çağman**'ın gözetiminde yeni restorasyonu için finans kaynağı bulunmuş, nihayet başkanı **Prof. Dr. İliber Özyıldırım**'ın izni temin etmesiyle de kitabın yeniden restorasyonu yapılmıştır.

Stückelberger bu kadar kıymetli bir eserin muhtakak bir de restorasyonunun yapılmasını gerekli olduğunu belirterek İstanbul'da Boyut Yayınları sahibi **Bülent Özükan** bu işi tüm mali külfetine rağmen yapabileceğini bildirmiştir.

İşte çarşamba günü İstanbul Teknik Üniversitesi'nde tanıtımı yapılan kitap bu muazzam eserin gerçekten muhteşem bir şekilde yapılmasını mümkün kıldı.

aynı konuyu kutu içinde ama ayrı bir cilt olarak hazırlanmış olan araştırma raporlarıdır.

Türkiye'de her önemli kütüphaneye ve hatta her üniversite kütüphanesine girmesi gereken bu önemli eser, Türkiye'nin en önemli milli mirasları arasındadır.

Emanuel Chrysoloras

PTOLEMAIOS,

Milattan Sonra 2. yüzyılda

İskenderiye'de yaşamış

bir matematikçi ve

astronomdur. Kendisinin

Yunanlı olmuş bir Mısırlı

olduğu veya Yunanlı olduğu

yiğizlerin paralıksızlarını

görememiş olmasından,

Dünya

bu yığizlara nazaran yer

değiştirilince yığizların

pozisyonlarının da kayması

demek olan paralıksız

görülebilmesi ancak

19. yüzyılda geliştirilebilen

hassas teleskoplarla

mutamam olmuştur.

ASTRONOMİK

YER TESPİTİ

İlk Çağ coğrafyacıları yil-

dizleri kullanarak yerlere

üzlerinde bir noktanın konu-

munu belirle-

yebiliyorlardı.

Milattan.

Sonra yakla-

sık 70 ile 130

yılları ara-

sında yaşa-

dığı tahmin

edilen Sur'lü

(bugünkü

Lübnan'daki

Sur şehri)

Marinos

o zaman bul-

duğu astro-

nomik olarak

yerleri tespit

edilebilmiş

ti tüm coğrafi

mahalleri

toplayarak bir dünya harı-

tası yapma denemesine giriş-

mişti. Ancak elimizde bugün

bu harita ne yazık ki yoktur.

Ptolemaios, bu haritayı

geliştiren ve en önemlisi,

uygun izdüşüm modelleri

kurarak yeni bir atlas yaptı.

Bu atlasın adı "**Coğrafya**

Kılavuzu" veya "**El Kitab**"

(**Geografik Üfegesisi**) idi

ve verileri tamamen dijital

olarak, yani enlem ve

boylam olarak listeliyordu.

Bu, coğrafyanın ilk Çağ'da

Eratosthenes'ten sonra

yaptığı en büyük gelişmedir.

ORTA ÇAĞ'DA

COĞRAFYA

Ancak Avrupa Orta

Çağ'ın karantık-larında

bu eser Batı'da 7. yüzyıldan

itihaben kayboldu. İslam

dünyası ise bu eseri 8. yüzyıl

sonundan beri tammakla

kaldırılmış, tercüme edip

geliştirmiştir. Ancak

bu gelişmeler ne yazık

ki Osmanlı dünyasına